

Kapitel 1

Säkerhetspolisen, Stockholm, söndag 28 september 2008

Säpochefen Klas Berg var torr i munnen och kunde inte sova. Det var natten mot den 29 och han grunnade på konsekvenserna av dagens beslut om att öppna Säpoarkivet för en galning. Han vände på kudden. Han hade medvetet ruckat på maktbalansen i Sverige och bad till Gud att det inte skulle ställa till oreda. Anton Modin var en säkerhetsrisk, kanske var han alkoholist till och med! Men om den här nattens forskning i arkivet fick honom att försegla läpparna om den satans..., slapp han bli skjuten i en mörk gränd. Säkerhetspolisen var inträngd i ett hörn. Det var bittert. Därför satt en avhoppad rätts haverist i arkivet två trappor ned under polishuset i Stockholm.

Berg funderade på att gå upp och dricka ett glas vatten men han var inte säker på om benen skulle bära honom. Köket låg på nedre botten. Hunden skulle komma sättande i tron att det var dags för morgonrundan. Den jävla Modin hade gjort honom till fånge i sitt eget hus! Han vände och vred på sig med ryckiga rörelser. Det fuktiga lakanet klib-

bade runt skenbenet. Kinden tryckte hårt mot kudden och det stack till i fingrarna.

Anton Modin vred på rygglutet och ändrade sittställning. Den gångna sommarens hårda tag med slagsmål, dykning, fylla och sanslös precision i vraksökningarna, sved i musklerna. Han öppnade försiktigt arkivmappen och vek upp locket och lade det på sidan. Arkivmappen var åtta centimeter hög, av A4-storlek och bestod av tjock ofärgad papp. Den var dammig och ett litet moln av stoft yrde i skenet från den ensamma bordslampan. Han andades tungt några gånger och det pep en aning i luftrören av den torra luften i arkivet.

Anton Modin hade blivit insläppt av polisintendenten på Säkerhetspolisen för tjugo minuter sedan. En natt skulle Modin få tillbringa i det hemliga rummet. Det var dealen. Fram till klockan 08.00 den 29 september. Han var ensam i Sveriges hemligaste arkiv – det okända och kvalificerat hemliga arkivet på Säkerhetspolisen i Stockholm, dit till och med statsministern nekades inträde. De övriga statsråden visste inte med säkerhet om att arkivet existerade även om de flesta av dem misstänkte det.

I rummet stod rader med arkivskåp. Ett årtal stod skrivet på varje skåp. I dem låg de hemligaste dokumenten i Sverige. Det var uppenbart att få personer hade besökt rummet genom åren. Ett tjockt lager damm färgade skåpen grå fast de var gröna.

Anledningen till att han befann sig i detta osannolika utrymme två våningar under polishuset på Kungsholmen i Stockholm, var att han inkasserade en skuld av Säkerhetspolisen. Anton Modin hade hållit tyst om sina förehavanden

under sommaren. Hans del av överenskommelsen var hans tystnad. Den var av stor betydelse för rikets säkerhet och Sveriges ekonomi.

Modin hade god koll på anledningen till att arkivet var en väl bevarad hemlighet och bevakades likt kronjuvelerna. Innehållet var dokumentation även från utländska underrättelsetjänster som rapporter och analyser gjorda av den brittiska underrättelsetjänsten MI6 och amerikanska CIA. Det var material som i förtroende hade överlämnats till speciellt godkända kontaktmän på den svenska säkerhetspolisen Säpo. I regel var kontaktmannen chefen för Säkerhetspolisens kontraspionage.

I arkivet fanns gamla uppgifter också, från Gestapo och nyare uppgifter från ryska och östtyska avhoppare och listor med dessa organisationers spionnätverk i Sverige. En hemlig krydda, visste Modin, var kopian av CIA:s köp av tyska Stasis spiondatabas SIRA efter Berlinmurens och Östtysklands sönderfall 1989.

Kort sagt – om arkivets innehåll skulle komma till allmän kännedom, skulle många huvuden rulla, ända upp i regeringen.

Arkivväggarna var grå, påstrukna ojämnt med gammal skitig färg. Anton Modin såg rakt in i den bortre väggen och kände adrenalinet strömma till medan han i andakt gick längs skåpraderna. Det kändes överkligt och högtidligt att han var i arkivet. För en älskare av arkivforskning, som han, var det här julafton, nej förresten, det var läkning av smärtan som skavde i själen.

Modins egen akt fanns i arkivet. Dokumentationen visade att han värvades till den svenska hemliga militära underrättelseavdelningen SSI 1983 när han var 18 år gammal. Han

gjorde då sin militärtjänstgöring på Kustjägarskolan som var Sveriges motsvarighet till amerikanska Navy Seals. Dessförinnan hade Anton Modin haft en stökig ungdom. Pappan dog när han var tolv och han hamnade i småbrottslighet och droger. Efter Kustjägarskolan plockades han upp av Sektionen för särskild inhämtning, SSI, och förvandlades med hård drill till en agent i statens tjänst. Hans chef, Chris Loklinth, intog rollen som fadersfigur och hjärntvättade och omformade Modin enligt sina och SSI:s egna syften. Modin var kapabel till i stort sett vad som helst som stod på dagordningen. Misshandel, inbrott, utpressning, sabotage var specialiteter som stod i hans personakt på SSI som naturligtvis fanns kopierad här hos Säkerhetspolisen.

Jag har gjort en lång resa, tänkte Modin och började bli sugen på kaffe och smörgås som stått framdukat på ett bord då han kom.

SSI dit Modin värvades som hemlig agent, hette på 70-talet IB och var socialdemokraternas eget lilla KGB. Det visste Modin, för han hade gjort uppdrag av politisk art åt Byrån, som avdelningen hette internt. Byrån var SSI:s inrikesdel som hade till huvuduppgift att värna rikets säkerhet. Märkligt nog samarbetade inte Byrån med Säkerhetspolisen eller Säpo som det kallades i dagligt tal. Förmodligen var anledningen att de helt enkelt inte litade på varandra. Säpo samarbetade främst med CIA, engelska MI6 och israeliska Mosad och SSI samarbetade med andra underrättelsetjänster i Europa som Tyskland och Frankrike och, till Säpo:s stora förtret, även med ryska militära underrättelsetjänsten GRU.

Anton Modin visste också att SSI av tradition stått det socialdemokratiska partiet nära, speciellt under socialdemokraten Birger Elsen's tid vid rodret. Elsen slutade på SSI i juni

1982. Bara tre månader innan ubåtsincidenten i Hårsfjärden bröt ut.

Innan han satte sig ned vid bordet, hällde han upp en stor kopp kaffe ur termoserna som någon snäll säkerhetspolis fixat. Han smuttade på drycken och tog en stor tugga på en leverpastejsmörgås. Det låg en skiva saltgurka ovanpå; gott. Klockan var 23.00. Han hade nio timmar kvar i arkivet. Han slog upp första sidan i ÖB:s hemliga dagbok som han plockat fram och läste direkt ur den.

Överbefälhavarens hemliga dagbok 21 september 1982:

"Statsministern ringde för att ställa en del frågor kring ubåtsjakten.

Fälldin ville bl.a. veta om de många rykten som pågått senaste tiden i massmedia om landstigningar på svensk mark, om ubåtsvrak som skulle ligga på botten efter vår bekämpning o.s.v. på någon punkt var sanna."

Anton Modin lade ifrån sig akten. Vilken härlig början! Och vilken natt det skulle bli! Han tänkte tillbaka på året som gått. För åtta månader sedan hade han uppriktigt funderat på att ta livet av sig. Saknaden efter familjen kom han inte över. De låg sannolikt kvar ombord fortfarande. Modin hade överlevt färjans förlisning tack vare sin vattenvana som dykare. Monicas sista blick då hon försvann lyste ständigt vare sig han blundade eller hade ögonen öppna. Hon höll honom vid liv genom ljuset som bara de hade ihop. Genom fylla, kräkningar, leda vid livet, trängde hennes livsbejakande reflex och tvingade honom att fortsätta leva. En dag till!

Anton Modin hade inte räknat med att färjan skulle sjunka, hade inte begripit att krafterna var enorma och att han och familjen var inne i en katastrof. Han hade efteråt i helikoptern som räddade honom ur vattnet och då han fortfa-

rande kunde se det upprörda havet nedanför sig, svurit att ta reda på vad som egentligen hände Estlandsfärjan.

Modin misstänkte att hans arbetsgivare, SSI, hade ett finger med i olyckan men han fick aldrig se Estoniaakten på Byrån. Hans chef, Chris Loklinth hade hävdat synnerliga skäl för sitt nej. Det kunde skada Sverige, hade han sagt. Anton Modin började hata Loklinth. Det var därför han till slut hoppade av SSI 1995, och svor att hämnas på sin mentor och reservpappa, den iskalle, intelligente Loklinth som fortfarande basade för Byrån.

Modin tog en stor tugga till, sköljde ned den med kaffe som blivit ljust.

Händerna darrade. Det var av upprördhet. Han skulle aldrig komma över Estoniaolyckan, det visste han, och han hade börjat anpassa sig till den vetskapen. Han tränade på ett förhållningssätt till sin och Sveriges största katastrof. Taktiskt började han fundera på nästa akt på bordet, den som han kommit hit för: *Vässarö-incidenten i september 1982*. En ubåt släpptes av regeringen, bara några veckor före ubåtsjakten i Hårsfjärden.

Detta var den enskilt hemligaste ubåtsincidenten under hela det kalla kriget. Han öppnade arkivmappen och läste på första sidan: *Vässarö-incidenten 1982 – ett hot mot Sverige*. Det var en mapp i fyra delar med marinens egna rapporter, underrättelserapporter från den militära underrättelsetjänsten Must, en rapport från FRA om signalspaningen under incidenten och underrättelseinformation från MI6 i London. Där fanns också ett förhör med den svenske kommandörkaptenen Hans von Arbin. Mannen som drog igång incidenten och som var nära att dra in Sverige i ett regelrätt krig. Till sist fann han ett förhör med en ubåtsofficer

från GRU, den sovjetiska militära underrättelsetjänsten. Han hade tagits till fånga av den svenska marinen i samband med Vässarö-incidenten. I akten stod det skrivet för hand högst upp till vänster: *inga fler förhör hållna – mannen död 12.10.82.*

Den tillfångatagne mannen hade tydligen dött efter det första förhöret. Hur hade det gått till?

Anton Modin kunde inte bärga sig utan kastade sig över resten av materialet. Då och då hällde han upp en ny kopp kaffe utan att lyfta blicken från arkivmappen. Han spillde lite men struntade i att torka upp. Det var den 20 september 1982. Socialdemokraterna hade precis vunnit valet och kommit tillbaka till makten igen efter sex år av borgerligt styre och flera hundra miljarder i ökad statsskuld. I media pågick den ständiga debatten om löntagarfonder och gränsdragningsvisten med Sovjetunionen, öster om Gotland.

Modin försjönk i ubåtsincidenten vid Vässarö, då Sveriges suveränitet hotades på allvar för första gången sedan andra världskriget.